

ВПЛИВ РІВНЯ КОНФЛІКТНОСТІ НА ПРОЦЕС СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Кондратенко В.С., Губа Н.О.

Запорізький національний університет

У статті представлений науково-теоретичний аналіз понять «адаптація» та «конфліктність» молодших школярів. Розглядається рівень конфліктності, як фактор, який безпосередньо впливає на соціально-психологічну адаптацію дитини молодшого шкільного віку. Показано, що дитина проходячи адаптаційний період у перші роки навчання перебуває під впливом багатьох факторів, які впливають на формування вмінь та навичок міжособистісних взаємин з однолітками, вчителями та батьками, відношення до себе, на основі чого і складається його особистісна самооцінка. У цей час дитина перебуває під впливом фізичних та психічних перебудов в організмі, що суттєво впливає на його поведінку і призводить до підвищення рівня конфліктності дитини. Саме від нього залежить проходження адаптації, з подальшим формуванням навичок взаємодії з оточуючими.

Ключові слова: адаптація, рівень конфліктності, розвиток, деструктивна поведінка, міжособистісні взаємини, криза, суб'єктивні чинники.

Постановка проблеми. Проблема адаптації дітей у молодшому шкільному віці є однією з найскладніших у розвитку і вихованні дітей цього віку. Це довготривалий процес, пов'язаний із значним напруженням всіх систем організму. Складність пристосування організму до нових умов, висока «ціна», яку платить організм дитини за досягнуті успіхи, визначає необхідність ретельного врахування всіх факторів, які сприяють адаптації дитини до школи і, навпаки, гальмують її, заважають адекватно пристосуватись. Одним з таких факторів є рівень конфліктності дитини. Саме процес адаптації дитини до школи визначає формування комунікативних навичок, що залежить від рівня конфліктності молодшого школяра і відповідає за будівництво міжособистісних відносин між дитиною і колективом, дитиною і вчителем, дитиною і батьками.

Психологи, педагоги й батьки звертають увагу на те, що сьогодні конфлікти в житті молодших школярів все частіше стають нормою поведінки й впливають на розвиток їх особистісних якостей та формування індивідуального стилю міжособистісних взаємовідносин. Значну роль у конфліктності молодшого школяра відіграють суб'єктивні чинники, а саме рівень конфліктності, який актуалізується в процесі адаптації дитини в новій для неї соціальній ситуації розвитку, яка виникає зі вступом дитини до школи.

Звичайно, процес соціально-психологічної адаптації тісно пов'язан з рівнем конфліктності, вони переплітаються і доповнюють одне одного. Така структура є, як правило, динамічною. Певний, сформований базис, доповнюється та змінюється впродовж життя.

Соціально-психологічна адаптація дитини до школи відбувається не зразу. Це довготривалий процес, пов'язаний із значним напруженням всіх систем організму. Ці питання широко вивчав і висвітлював в своїх роботах Л.С. Виготський. Його концепцію розвивали вітчизняні психологи Б.Г. Ананьєв, Д.Б. Ельконін, А.Н. Леонтьєв. Прояви поведінки психогенної шкільної дезадаптації (ПШД) описують та пояснюють причини їх виникнення психологи Л.С. Славина, В.Є. Каган, А.Л. Венгер, Е.В. Новикова.

Вагомі наукові доробки з питань адаптації дитини до школи мають співробітники Інституту

психології імені Г.С. Костюка Академії Педагогічних наук України.

У психологічних дослідженнях проблема впливу конфліктності на соціально-психологічну адаптацію особистості у молодшому шкільному віці вивчалася І. О. Фурмановим, П. М. Якобсоном та ін.

Розгляд досліджень свідчить, що сучасні розробки конфлікту недостатньо конкретизовані до вікових та індивідуальних особливостей розвитку особистості у молодшому шкільному віці. Підхід до дослідження міжособистісних конфліктів з точки зору їх соціалізуючої функції в адаптації молодшого школяра також представлений недостатньо.

Мета статті: розкрити вплив рівня конфліктності на рівень соціально-психологічної адаптації молодших школярів, для подальшого полегшення проходження періоду адаптації молодшими школярами.

Теоретичний аналіз досліджень з проблеми. Ефективність соціально-психологічної адаптації залежить від того, наскільки особа адекватно сприймає себе і свої соціальні зв'язки. Викривлене або недостатнє уявлення про себе, що може викликати як аутоагресію, так і агресивну поведінку до оточуючих, веде до порушень соціальної адаптації.

Проблема соціальної адаптації до умов оточуючого середовища, зокрема навчання, є однією з актуальних у сучасній педагогіці та психології. В свою чергу, формування досвіду взаємин і поведінки школярів у вирішенні конфліктних ситуацій частіше відбувається саме під час адаптивного періоду. Це зумовило дослідження таких вітчизняних і зарубіжних психологів, як Н. Левітов, М. Буянов, А. Лічко, В. Татенко, Т. Титаренко, А. Реан, К. Лоренц, К. Хорні, Е. Фромм, Л. Берковіц, Дж. Доллард. Як показує аналіз практики, формувати такий досвід необхідно вже на ранніх стадіях навчання в початковій школі, коли адаптація спрямована на збереження гомеостазу і рівноваги організму. Саме в цей період шкільного навчання діти починають активно опановувати досвід вирішення суперечностей, що характеризують різні сфери життєдіяльності.

Практично поза увагою психологів залишилися міжособистісні конфлікти молодших школярів. У більшості досліджень, конфлікти

у цьому віковому періоді розглядаються або в руслі загальної проблематики спілкування молодших школярів зі значущими дорослими чи однолітками, або в контексті проблеми шкільної дезадаптації.

Аналіз літератури показав, що проблема впливу конфліктності на процес адаптації особистості в молодшому шкільному віці ще тільки починає вивчатися. Очевидно, це пов'язано з усталеним у психології поглядом на цей період адаптації особистості як неконфліктний, оскільки діти цього віку відкриті до впливу дорослих, до відвертих стосунків з ними, їх контакти з батьками емоційно позитивні, досить рівні. Вважається, що провідна діяльність – навчання, приваблива для молодших школярів, їм подобається роль учня і вони із задоволенням відвідують школу. Це в своїх роботах відзначають М. В. Матюхіна, Т. С. Михальчик, К. Т. Патріна [1]. Разом з тим у ряді досліджень, особливо останнім часом, відстоюється інша точка зору. Вважається, що молодший шкільний вік є сензитивним для виникнення й корекції рівня конфліктності, який пов'язується з індивідуально – характерологічними особливостями дитини й можливостями впливати на її міжособистісні стосунки під час адаптації до нового середовища, тобто школи.

Високий рівень конфліктності, який періодично за певних обставин з'являється у молодшому шкільному віці, може визначити весь подальший склад особистості, виступити в ролі чинника, що перешкоджає її успішному становленню у процесі адаптації. Л. С. Славина зазначає, прояви конфліктності у молодшому шкільному віці зазвичай носять ситуативний характер і поступово можуть проходити. Проте за несприятливих умов, відсутності своєчасної психологічної допомоги, вони можуть стати стійкими особистісними утвореннями [2]. Зростання рівня конфліктності під час адаптації обумовлене тим, що вступ до школи, перехід від сімейного виховання до системи шкільного навчання і виховання є важливим і складним процесом, який суттєво змінює соціальну ситуацію розвитку дитини й додає нових суперечностей у її спілкуванні з оточуючими. Тому психолог повинен допомогти молодшим школярам подолати труднощі спілкування з однолітками та дорослими задля сприятливого клімату у їх середовищі.

У сучасній освіті головний акцент ставиться на гуманістичній спрямованості педагогічного процесу. Це передбачає, зокрема, ставлення до школяра не як до об'єкта навчання й виховання, а як до суб'єкта спілкування й потребує розвитку в учнях самостійності, самоорганізованості, здібності вступати в діалог з іншою людиною.

Слід підкреслити, що конфлікти стали однією з найскладніших проблем життєдіяльності сучасної школи. Учні, взаємодіючи з дорослими, однолітками, оточуючим соціально-культурним середовищем, досить часто на різних рівнях і в різних обставинах стикаються з конфліктами. Постійно зростає кількість конфліктів у системі «вчитель-учень» та «учень-учень». Майже як норма сприймається відсутність позитивних взаємин між педагогом і школярами, зростає емоційна й духовна дистанція між ними, знижується мотивація учнів до навчання.

Неконструктивна поведінка сторін у конфліктній ситуації веде до переростання ділових конфліктів в емоційні, котрі призводять до таких негативних наслідків, як зростання емоційної напруженості, підвищення рівня тривожності. Тривалі, нерозв'язані конфлікти негативно впливають на міжособистісні стосунки, соціально-психологічний клімат у шкільному колективі. Відсутність належної уваги до проблеми конфліктів у школі значно підвищують конфліктогенність навчально-виховного середовища, що стає основою формування конфліктної спрямованості особистості й перешкодою на шляху процесу адаптації дитини.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури свідчить про те, що поняття конфлікту трактується досить широко, внаслідок чого воно виявляється еквівалентним філософському розумінню суперечності [2].

Найчастіше в психології поняття «конфлікт» визначається як зіткнення протилежно спрямованих, взаємовиключних тенденцій окремо взятого епізоду в свідомості, у міжособистісних взаємодіях або міжособистісних стосунках індивідів чи груп людей, пов'язане з негативними емоційними переживаннями.

Зміна життєво важливих потреб та інтересів дитини, розширення кола її діяльності часто викликають конфліктні ситуації. Адаптація до нових умов, оволодіння новими формами соціальної поведінки в значній мірі можуть стимулюватися або гальмуватися рівнем конфліктності школяра. Нова соціальна ситуація, в яку потрапляє дитина з приходом в школу, вводить її в строго нормований світ відносин і вимагає довільності, відповідальності, дисциплінованості, упорядкованості дій, пов'язаних з необхідністю дотримуватися спеціально організованого режиму навчальної діяльності. Водночас у дитини виникає природне бажання бути більш самостійною, незалежною від опіки батьків, їх постійного, інколи навіть тотального, контролю. На думку Д. Б. Ельконіна, при переході від дошкільного до молодшого шкільного віку у дитини відбувається поступова втрата безпосередності в соціальних відносинах, спостерігається узагальнення її переживань, пов'язаних з оцінкою оточуючих, йде розвиток самоконтролю [3].

Процес адаптації відбувається тоді, коли в системі організм – середовище виникають зміни, що забезпечують формування нового гомеостатичного стану, який, в свою чергу, сприяє досягненню оптимальної ефективності фізіологічних функцій і поведінкових реакцій.

Оскільки організм і середовище знаходяться не в статичній, а в динамічній рівновазі, їх співвідношення змінюється постійно, як і процес адаптації.

Уявлення про те, що кожна система прагне до збереження своєї стабільності було перенесено із фізіології на взаємодію організму із оточуючим світом. Така думка характерна для концепції Жана Піаже, встановлення рівноваги організму із середовищем, яка відзначала, що у випадку порушення балансу між компонентами психічної системи вона прагне до його відновлення.

У розвиток загальної теорії соціально-психологічної адаптації найбільший внесок зробили

вітчизняні психологи Л.С. Виготський, В.В. Давидов, А.Ф. Лазуровський, В.І. Лебедев, А.А. Налчаржян, А.В. Петровський, Л.А. Петровська, Н.І. Сарджвеладзе та інші вчені.

Суть цієї теорії полягає в тому, що соціально-психологічна адаптація являє собою:

а) процес і результат активного пристосування до видозміненого середовища за допомогою найрізноманітніших соціальних засобів (дій, вчинків, діяльності);

б) компонент дійового ставлення індивіду до світу, провідна функція якого полягає в оволодінні умовами і обставинами свого буття;

в) складову осмислення і розв'язання типових задач і проблем шляхом соціально прийнятих, чи ситуативно можливих способів поведінки особистості, що конкретно виявляється в наявності таких психологічних феноменів, як оцінка, розуміння і прийняття нею навколишнього середовища і самої себе, їх будови, вимог, завдань тощо.

Адаптаційні реакції організму на несприятливі впливи значної інтенсивності мають ряд загальних рис і називаються адаптаційним синдромом. Інколи виділяють різні фази процесів адаптації до незвичайних екстремальних умов (наприклад, фазу початкової декомпенсації і наступні фази часткової, а потім і повної компенсації). Зміни, що супроводжують адаптацію, стосуються всіх рівнів організму: від молекулярного до психічного регулювання діяльності. Вирішальну роль в успішності адаптації до екстремальних умов і до зовнішніх впливів відіграє рівень конфліктності учня, який включає функціональний, психічний та моральний стани індивіда.

У молодшому шкільному віці конфліктність ще не є рисою характеру, а виявляється тільки як реакція на ситуацію і переживання, що в ній виникають [2]. Б. М. Бехтерев, О. Р. Лурія, В. М. Мясіщев підкреслювали, що міжособистісний конфлікт психологічно важко й болісно переживається дітьми і відзначали, що конфлікти можуть мати різний вплив на адаптацію дитини. З одного боку, вони ускладнюють психологічне життя дитини, сприяють її переходу на нові, більш складні рівні її функціонування, з іншого – можуть призвести до порушення гармонії взаємин з оточуючими людьми, затримати процес адаптації особистості [1].

При цьому конфлікти дітей визначаються не як негативні явища в дитячому житті, а як особливі, важливі ситуації, які виконують соціалізуючу функцію під час адаптаційного періоду [3].

Виділення суб'єктивного фактору, як умови виникнення конфлікту, характерне для вітчизняної психології. Н. В. Грішина суб'єктивність в конфлікті визначає як особистісні особливості, які трансформуються у рівень конфліктності, який впливає на сприйняття тієї чи іншої ситуації взаємодії як конфліктної [8, с. 186]. Р. В. Купріянов підкреслює, що джерело виникнення конфлікту лежить не в наборі певних рис у конкретної людини, а в сумісності якостей у всіх учасників в певних умовах взаємодії, тому він визначає міжособистісний конфлікт як один із проявів ситуативної несумісності індивідів [9, с. 59-60]. Тому під час адаптації у школі рівень конфліктності може посилюватися, що негативно сприяє на становлення особистості.

Психологи виділяють два напрямки вивчення соціалізуючої функції міжособистісних конфліктів під час адаптивного періоду. Перший напрямок – пов'язаний з віковими кризами. Тенденції соціалізації виявляються в тому, що особливості поведінки дитини в кризові періоди обумовлені спробами побудувати нову систему відносин, що проявляється в зовнішній конфліктності та абсолютизації деструктивної складової кризи. Джерелом конфліктів дітей з дорослими в критичні періоди, підкреслюють автори, є протиріччя між новими потребами, можливостями й здібностями дитини й перспективами їх реалізації в умовах старої соціальної ситуації розвитку. Це тому, що динамічність цих реакцій залежить від сформованого рівня конфліктності.

Новим для дитини є втрата нею дитячої безпосередності і, натомість, набуття здатності до усвідомлених переживань, які створюють сталій афективний комплекс – почуття неповноцінності, приниження, образи або почуття власної значущості, компетентності. Саме ускладнення емоційно-мотиваційної сфери приводить до виникнення конфліктності. Зовнішні події, ситуації переломлюються у свідомості й емоційні уявлення про них складаються залежно від логіки почуттів дитини, її рівня домагань, очікувань. Суто кризовим проявом диференціації зовнішнього та внутрішнього життя дітей є здатність до афективних реакцій, деструктивної поведінки [3]. Все це зменшує шанси дитини на позитивне проходження адаптаційного процесу.

Другий напрямок вивчення міжособистісних конфліктів у різні вікові періоди спирається на уявлення про те, що джерелом конфліктів є протиріччя, що обумовлені характером спільної діяльності дітей провідної під час адаптації.

Причинами виникнення конфлікту (крім розбіжностей у особистісно-прагматичних інтересах) є також психологічні бар'єри (несумісність характерів; розбіжність суті висловлених вимог, прохань, наказів), що створюють перешкоди для взаєморозуміння й подальшої взаємодії школярів у спілкуванні.

Конфлікти бувають випадковими (стихийно виникаючими) і хронічними (які свідомо провокуються). У другому випадку вони впливають на продуктивність навчання, якщо це стосується школярів, приводять до зниження якості засвоєння знань. Тому при аналізі причин і джерел конфлікту варто шукати його винуватця, мету й мотиви провокації.

Розрізняють дві форми конфліктів:

- вертикальні – між вчителем і учнями в конкретному колективі;
- горизонтальні – між учнями, членами колективу.

Основні протиріччя й види конфліктів

Виділяють наступні джерела конфліктів: протиріччя, що виникають на основі спілкування, внутрішньо-особистісні протиріччя, що виражаються в негативних взаєминах, і конфліктна особистість.

1. Навчальний конфлікт – проблемна ситуація, що виникає в процесі навчальних відносин. Конфлікт, як айсберг: його поверхнева частина має глибинні мотиви, які є внутрішніми причинами конфліктної ситуації. Міжособистісний конфлікт – проблемно-конфліктна ситуація. У якій

молодші школярі або переслідують несумісні цілі, або дотримуються несумісних цінностей і норм, намагаючись реалізувати їх у взаєминах один з одним, або одночасно в гострій конкурентній боротьбі прагнуть до досягнення однієї й тієї ж мети, що може бути досягнута тільки однією з конфліктуєчих груп або сторін.

2. Міжгруповий конфлікт, як один з видів міжособистісного конфлікту, – це конфлікт, у якому як конфліктуєчі сторони виступають соціальні групи (наприклад класи, або групи молодших школярів одного класу), що переслідують несумісні цілі й своїми діями перешкоджають один одному.

Особливий різновид представляють:

а) рольовий конфлікт – ситуація, у якій від учня потрібне одночасне виконання двох або більше несумісних ролей, типів поведінки;

б) моно- і полікаузальний конфлікт (від лат. *causa* – причина) мають у своїй основі відповідно одну або багато причин.

Як правило, міжособистісні й навчальні конфлікти мають кілька причин, простежується навіть своєрідна причинна ієрархія. Першим і головним складником цієї ієрархії є безумовно рівень конфліктності дитини. Складність даної проблеми вимагає професійного підходу.

Підвищення рівня конфліктності призводить до формування таких причин особистісних конфліктів: страх за власну безпеку; недостатнє суспільне визнання; почуття образи; заздрість або помста; завищена самооцінка. Внутрішнє напруження вимагає розрядки. Особистісний конфлікт є однобічним і легко вичерпується, якщо особа, на адресу якої зроблений докір або агресивний випад, не відповідає тим же. Але такий конфлікт може втягти у свою орбіту інших людей і рости, як сніжний ком. Це руйнує комфортність спілкування.

Розповсюдженим джерелом конфлікту є образа: невідповідність самооцінки й оцінки навколишніх.

Таким чином, конфлікт – це ситуація в якій конфліктуєчі учні мають різну оцінку подій, які відбуваються, і не бажають вислуховувати співрозмовника, іти на компроміс. Ці компоненти конфлікту, від яких залежить подальше його розв'язання, формуються під впливом рівня конфліктності. Із цього слідує, що конфлікт є, як деструктивною, так і конструктивною рушійною силою будь-якої групи. А ми знаємо, що людина істота колективна, значить конфліктні ситуації в міжособистісних відносинах явище неминуче. Крім безпосередньої причини міжособистісних розбіжностей конфліктна ситуація характеризується рядом істотних параметрів, що визначають її розвиток. Важлива не тільки мета, яку переслідують учасники конфлікту, правила взаємодії, але й такі психологічні характеристики, як сприйняття ситуації й характеру виникнення розбіжностей. Залежно від цього конфліктні ситуації можуть по-різному впливати на розвиток міжособистісних відносин дитини.

З вище викладеного матеріалу можна виокремити, що причиною конфліктів молодших школярів є їх рівень конфліктності, який вміщує в себе усі вагомні компоненти для появи та розв'язання конфліктної ситуації.

Так, як формування навичок та вмінь міжособистісних відносин молодшого школяра є ключовим

завданням соціально-психологічної адаптації, то негативний вплив такого фактору, як рівень конфліктності, який не є стабільним під впливом фізичних та психічних перебудов організму, може призвести до дезадаптації дитини.

А від того як пройде адаптація в школі, буде залежити ким стане дитина в майбутньому, яка в неї сформується самооцінка, навички взаємодії з оточуючими, адже початкова школа – це перші сходинки дитини в самостійне життя [2].

Виділяють три рівня адаптації (за дослідженням Г.М. Чуткіної):

– Високий рівень адаптації: учень позитивно ставиться до школи, правила й вимоги сприймає адекватно, навчальний матеріал засвоює легко;

– Середній рівень адаптації: учень позитивно ставиться до школи. Розуміє програмовий матеріал, коли вчитель пояснює його досить детально;

– Низький рівень адаптації: негативно або байдуже ставиться до школи, часто скаржиться на здоров'я, порушує дисципліну.

Саме від рівня конфліктності, який обумовлює міжособистісні стосунки дитини і оточуючих, залежить на якому з рівнів адаптації опиниться молодший школяр. Бо матеріал, який пояснює вчитель, засвоюється фрагментарно [1].

Досліджено, що на протязі першого півріччя кількість учнів, що мають нервово-психічні відхилення зростає приблизно на 14-16%, а до кінця року до 20%. Через це в учнів підвищується роздратованість, в'ялість, апатія, що веде до порушення поведінки учнів, невихованості. Це все обумовлює зростання рівня конфліктності молодшого школяра. Тому дуже важливо щоб педагоги і психологи школи допомогли дитині краще адаптуватися згідно з її рівнем конфліктності [2].

Таким чином адаптація – це важливий процес в житті кожної людини, в тому числі дитини, і для її нормального протікання потрібно створити належні умови та враховувати індивідуальні особливості учня, зокрема рівень конфліктності, який може зростати під впливом фізіологічних та психічних процесів.

Висновки. Підводячи підсумки можна зазначити, що адаптаційний період є значущим у житті особистості молодшого школяра, бо від того як дитина пристосується у школі, яка в неї сформується самооцінка, навички взаємодії з оточуючими, залежить її майбутнє. Адаптаційна місія школи полягає у забезпеченні прав дитини, формуванні у неї необхідного адаптаційного потенціалу, створенні відповідних умов для її самореалізації, а також мінімізація негативних впливів суспільства, класного колективу на особистість шляхом використання сприятливих факторів шкільного оточення. Та в той самий час молодший школяр перебуває під впливом різних анатомо-фізіологічних та психічних факторів, кризовій ситуації, яка відображається у деструктивній поведінці дитини. Це обумовлює високий рівень конфліктності учня, який має безпосередній негативний вплив на процес адаптації школяра. Дитина молодшого шкільного віку по-різному реагує на ту чи іншу конфліктну ситуацію, а відтак, її поведінка характеризується особливостями, зокрема індивідуально-психологічними характеристиками та зовнішніми чинниками, на вивчення яких має

бути спрямований весь навчально-виховний процес. Тільки після послідовного вивчення впливу особистісних якостей, які відображаються у рівні конфліктності учня, на процес адаптації,

психологи, вчителі та батьки зможуть побудувати систему, завдяки якій можна буде цілком полегшити проходження адаптивного періоду у молодшому шкільному віці.

Список літератури:

1. Матюхіна М. В. Психологія молодшого школяра / М. В. Матюхіна, Т. С. Михальчик, К. Т. Патріна. – М.: Просвещение, 2004. – 254 с.
2. Славіна Л. С. Діти з афективною поведінкою / Л. С. Славіна. – М.: Просвещение, 1966. – 150 с.
3. Донін В. М. Психологія і педагогіка життєтворчості: Навчально-методичний посібник / В. М. Донін. – К.: центр навчальної літератури. – 1996. – 179 с.

Кондратенко В.С., Губа Н.А.

Запорожский национальный университет

ВЛИЯНИЕ УРОВНЯ КОНФЛИКТНОСТИ НА ПРОЦЕСС СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ АДАПТАЦИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Аннотация

В статье представленный научно-теоретический анализ понятий «адаптация» и «конфликтность» младших школьников. Рассматривается уровень конфликтности, как фактор, который непосредственно влияет на социально-психологическую адаптацию ребенка младшего школьного возраста. Показано, что ребенок, проходя адаптационный период в первые годы обучения, под воздействием многих факторов, которые влияют на формирование умений и навыков межличностных отношений с одноклассниками, учителями и родителями, отношения к себе, на основании которого и строится его личностная самооценка. Одновременно ребенок находится под влиянием физических и психических перестроек в организме, что существенно влияет на его поведение и приводит к повышению уровня конфликтности ребенка. Именно от него зависит прохождение адаптации, с дальнейшим формированием навыков отношений с окружающими.

Ключевые слова: адаптация, уровень конфликтности, развитие, деструктивное поведение, межличностные отношения, кризисы, субъективные факторы.

Kondratenko V.S., Guba N.A.

Zaporizhzhya National University

THE IMPACT OF CONFLICT ON THE PROCESS OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL ADAPTATION OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

Summary

In the article there is a scientific and theoretical analysis of the concept of the terms «adaptation» and «conflict» of younger pupils. We consider the level of conflict as a factor that directly affects the social and psychological adaptation of the child of elementary school age. It is shown that the child is going through the adaptation period in the early years of learning is influenced by many factors that affect the formation of skills of interpersonal relationships with peers, teachers and parents, attitude to himself, and his personal self-esteem is based on all these reasons. At this time the child is influenced by physical and mental alterations in the body, which significantly affects its behavior and leads to the increasing of the child conflict level. Exactly from these facts depends his passing of adaptation, with the future skills of interaction with others.

Keywords: adaptation, the level of conflict, development, destructive behavior, interpersonal relations, crisis subjective factors.